



MINTAQADA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI STRATEGIK REJALASHTIRISHNING KVADRANTLI MODELII

Xidoyatova Nigora

Qarshi xalqaro universiteti

ORCID: 0009-0006-2446-6720

xidoyatovaanigora@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada mintaqada sanoat aglomeratsiyalarini strategik rejalashtirishning kvadrantli modeli ishlab chiqilgan va Qashqadaryo viloyati misolida amaliy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqotda hududlarning sanoat rivojlanish darajasini baholashda ulush dinamikasi va o'sish sur'atlari asosida kvadrantli tahlil usuli qo'llanilgan. Natijada hududlarni differensial rivojlantirish strategiyalari ishlab chiqilgan hamda sanoat aglomeratsiyalarini optimal joylashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: aglomeratsiya, sanoat aglomeratsiyasi, kvadrantli model, hududiy rivojlanish, strategik rejalashtirish, sanoat joylashuvi, iqtisodiy o'sish.

КВАДРАНТНАЯ МОДЕЛЬ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ АГЛОМЕРАЦИЙ В РЕГИОНЕ

Хидоятова Нигора

Каршинский международный университет

Аннотация. В данной статье разработана квадрантная модель стратегического планирования промышленных агломераций в регионе и представлено её практическое обоснование на примере Кашкадарьинской области. В исследовании для оценки уровня промышленного развития регионов используется метод квадрантного анализа, основанный на динамике долей и темпах роста. В результате разработаны стратегии дифференцированного развития регионов и представлены научно-практические рекомендации по оптимальному размещению промышленных агломераций.

Ключевые слова: агломерация, промышленная агломерация, квадрантная модель, региональное развитие, стратегическое планирование, размещение промышленности, экономический рост.

QUADRANT MODEL OF STRATEGIC PLANNING OF INDUSTRIAL AGGLOMERATIONS IN THE REGION

Xidoyatova Nigora

Karshi International University

Abstract. This article develops a quadrant model of strategic planning of industrial agglomerations in the region and provides practical justification for it using the example of the Kashkadarya region. The study uses the quadrant analysis method based on share dynamics and growth rates to assess the level of industrial development of regions. As a result, strategies for differential development of regions are developed and scientific and practical recommendations are given on the optimal location of industrial agglomerations.

Keywords: agglomeration, industrial agglomeration, quadrant model, regional development, strategic planning, industrial location, economic growth.

Kirish.

Hozirgi globallashuv sharoitida hududiy iqtisodiy rivojlanishning muhim yo'nalishlaridan biri sanoat aglomeratsiyalarini shakllantirish va ularni samarali boshqarish hisoblanadi. Jahon amaliyotida iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlaridan biri sifatida aglomeratsion jarayonlar e'tirof etilib, ular ishlab chiqarish kuchlarining hududiy konsentratsiyasi, innovatsion faollikning oshishi hamda infratuzilma samaradorligining ortishi orqali iqtisodiy rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

Ayni paytda, rivojlanayotgan mamlakatlarda, xususan, O'zbekiston sharoitida sanoat ishlab chiqarishining hududiy joylashuvida nomutanosibliklar saqlanib qolmoqda. Ayrim hududlarda sanoatning yuqori darajada to'planganligi kuzatilsa, boshqa hududlarda ishlab chiqarish salohiyati yetarli darajada rivojlanmagan. Bu esa hududlar o'rtasida iqtisodiy tafovutlarning kuchayishiga, mehnat resurslarining noto'g'ri taqsimlanishiga va infratuzilma yuklamasining notekis bo'lishiga olib kelmoqda.

Shu jihatdan, sanoat aglomeratsiyalarini ilmiy asosda strategik rejalashtirish va ularni hududiy jihatdan optimal joylashtirish dolzarb ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi. Mazkur muammoni hal etishda zamonaviy iqtisodiy tahlil usullaridan, xususan, hududlarni rivojlanish darajasiga ko'ra guruhlash va differensial yondashuvni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar sharhi.

Mintaqaviy iqtisodiyot va sanoat aglomeratsiyalarini rivojlantirish masalalari iqtisodiy geografiya va hududiy rivojlanish nazariyalarining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu masala turli davrlarda ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan bo'lib, ular ishlab chiqarish kuchlarini hududiy joylashtirish, iqtisodiy faoliyatning makoniy tashkil etilishi hamda aglomeratsion jarayonlarning shakllanish mexanizmlarini ilmiy asoslab berganlar.

Aglomeratsiya nazariyasining dastlabki ilmiy asoslari Tyunen (1826), Veber (1929), V. Kristaller (1966) va Lyoshlarning (1954) tadqiqotlarida shakllangan. Xususan, Tyunen (1966) qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining hududiy joylashuvini transport xarajatlari va yer rentasi orqali tushuntirgan bo'lsa, Veber (1929) sanoat korxonalarini joylashtirishda transport, mehnat va aglomeratsiya omillarining ahamiyatini asoslab bergan. Kristaller (1966) va Lyosh (1954) esa markaziy joylar nazariyasi orqali iqtisodiy faoliyatning hududiy tizimini va bozorlar ierarxiyasini izohlaganlar.

Zamonaviy aglomeratsiya nazariyasi esa Krugman (1991) tomonidan yangi iqtisodiy geografiya doirasida rivojlantirilgan. Uning tadqiqotlarida iqtisodiy faoliyatning makoniy konsentratsiyasi oshib boruvchi daromadlar, transport xarajatlari va bozor sig'imi bilan izohlanadi. Krugman iqtisodiy faoliyatning ayrim hududlarda to'planishi tasodifiy emas, balki iqtisodiy manfaatlarga asoslangan strategik jarayon ekanligini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

Shuningdek, Porter (1990) raqobat ustunligi nazariyasida hududiy klasterlar va aglomeratsiyalarning iqtisodiy rivojlanishdagi rolini alohida ta'kidlaydi. Uning fikricha, korxonalar o'rtasidagi yaqinlik innovatsion faollikni oshiradi va ishlab chiqarish samaradorligini kuchaytiradi.

Fujita, Krugman va Venables (1999) tomonidan ishlab chiqilgan "makoniy iqtisodiyot" konsepsiyasi esa shaharlar va mintaqalar rivojlanishida aglomeratsion effektlarning ahamiyatini yanada chuqurlashtirib beradi. Ushbu yondashuvda iqtisodiy faoliyatning hududiy konsentratsiyasi transport xarajatlari va miqyos iqtisodiyotining o'zaro ta'siri natijasi sifatida qaraladi.

Mahalliy olimlar tomonidan ham mintaqaviy iqtisodiyot va hududiy rivojlanish masalalari keng o'rganilgan. Jumladan, Abdurahmonov (2019) hamda G'ulomovlar (2018) o'z tadqiqotlarida hududiy iqtisodiyotning nazariy asoslari, ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish va hududiy rivojlanish muammolarini yoritib berganlar.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy tadqiqotlarda sanoat aglomeratsiyalarini baholashda ko'pincha umumiy nazariy yondashuvlar ustunlik qiladi. Hududlarning rivojlanish darajasini

differensial baholash va ularni strategik rejalashtirishda oddiy, lekin amaliy qo'llash imkoniyati yuqori bo'lgan metodlar yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

Mazkur holat ushbu tadqiqotning ilmiy yangiligini belgilaydi. Xususan, maqolada sanoat aglomeratsiyalarini strategik rejalashtirishda kvadrantli modeldan foydalanish taklif etilib, hududlarni sanoat ulushi va o'sish sur'atlari asosida guruhlash orqali differensial rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish imkoniyati asoslab berilgan.

Xususan, hududlarning sanoat rivojlanish darajasini baholashda an'anaviy usullar bilan bir qatorda kvadrantli tahlil metodidan foydalanish dolzarb hisoblanadi. Mazkur yondashuv hududlarni ikki asosiy ko'rsatkich — sanoat ulushi va uning o'sish sur'atlari asosida guruhlash imkonini beradi hamda har bir hudud uchun alohida strategik rivojlanish yo'nalishlarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Qashqadaryo viloyati misolida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hududlarda sanoat ishlab chiqarishi va aholi joylashuvi o'rtasida nomutanosiblik mavjud bo'lib, bu holat aglomeratsion rivojlanishni tizimli rejalashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Shu sababli, mazkur maqolada mintaqada sanoat aglomeratsiyalarini strategik rejalashtirishning kvadrantli modeli ishlab chiqish va uning amaliy ahamiyatini asoslash maqsad qilib olingan.

Mazkur yondashuv hududiy rivojlanishni differensial boshqarish, investitsiyalarni samarali taqsimlash va sanoat salohiyatidan optimal foydalanishga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir.

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur tadqiqotda mintaqada sanoat aglomeratsiyalarini strategik rejalashtirish jarayonlarini ilmiy asosda o'rganish uchun kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy va amaliy usullar uyg'unligiga asoslangan bo'lib, hududiy iqtisodiy tizimlarning rivojlanish qonuniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv tashkil etadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, sanoat aglomeratsiyasi o'zaro bog'langan elementlardan iborat murakkab hududiy-iqtisodiy tizim sifatida qaraladi. Bunda ishlab chiqarish kuchlari, mehnat resurslari, infratuzilma va transport-logistika omillari o'zaro ta'sirda o'rganildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy ilmiy usullardan foydalanildi:

Birinchidan, iqtisodiy-statistik tahlil usuli yordamida Qashqadaryo viloyatining sanoat ishlab chiqarish hajmi, hududlar kesimida ulushi va o'sish dinamikasi o'rganildi. Ushbu usul orqali hududiy rivojlanish darajasidagi tafovutlar aniqlanib, ularning sabab-oqibat bog'liqliklari baholandi.

Ikkinchidan, kvadrantli tahlil usuli qo'llanildi. Mazkur usul hududlarni ikki asosiy ko'rsatkich — sanoat ulushi va sanoat o'sish sur'ati asosida guruhlash imkonini beradi.

Mazkur ikki ko'rsatkich asosida koordinata tekisligi shakllantirilib, hududlar to'rtta kvadrantga ajratildi: yuqori ulush-yuqori o'sish, past ulush-yuqori o'sish, past ulush-past o'sish, yuqori ulush-past o'sish.

Uchinchidan, taqqoslama tahlil usuli orqali hududlar o'rtasidagi farqlar aniqlanib, ularning iqtisodiy rivojlanish darajasi solishtirildi. Bu yondashuv hududlarni differensial rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qildi.

To'rtinchidan, guruhlash usuli yordamida hududlar iqtisodiy rivojlanish darajasiga ko'ra segmentatsiya qilindi. Natijada har bir guruh uchun alohida rivojlanish strategiyasi ishlab chiqish imkoniyati yaratildi.

Beshinchidan, grafik tahlil usuli qo'llanilib, kvadrantli model vizual shaklda ifodalandi. Bu esa natijalarni interpretatsiya qilishni soddalashtirdi va strategik qaror qabul qilish jarayonini yengillashtirdi.

Tadqiqotning empirik bazasini Qashqadaryo viloyati bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar tashkil etadi. Ma'lumotlar tuman va shaharlar kesimida yig'ilib, dinamik qatorlar asosida qayta ishlangan.

Mazkur metodologiyaning afzalligi shundaki, u hududiy iqtisodiy rivojlanishni kompleks baholash, sanoat aglomeratsiyalarining shakllanish darajasini aniqlash hamda ularni strategik rejalashtirish bo'yicha aniq ilmiy asoslangan xulosalar chiqarish imkonini beradi.

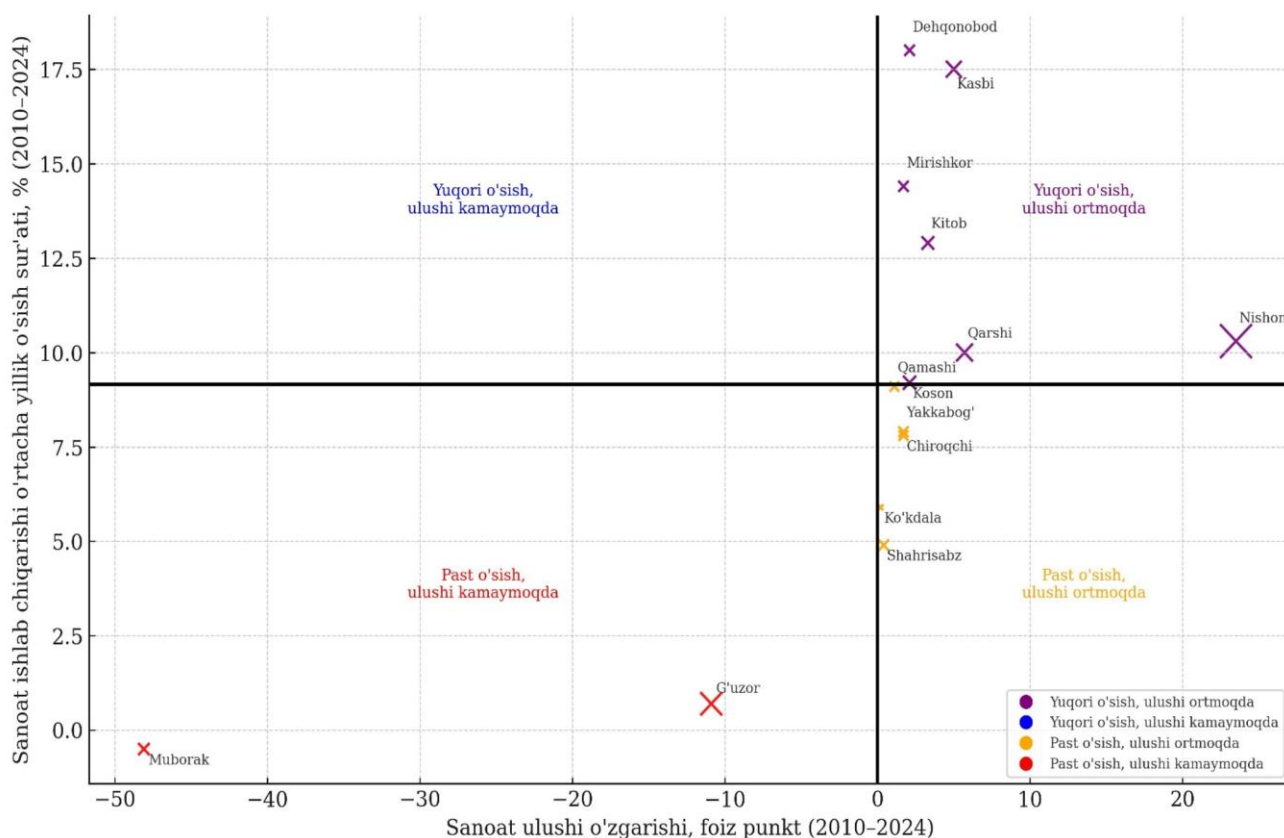
Umuman olganda, taklif etilgan metodologiya mintaqada sanoat aglomeratsiyalarini strategik rejalashtirish va hududiy rivojlanishni samarali boshqarishda ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari va muhokamasi.

Tadqiqot jarayonida Qashqadaryo viloyati hududlarining sanoat rivojlanish darajasi kvadrantli model asosida baholandi. Hisob-kitoblar natijasida hududlar sanoat ulushi va o'sish sur'atlari ko'rsatkichlari asosida to'rtta guruhga ajratildi.

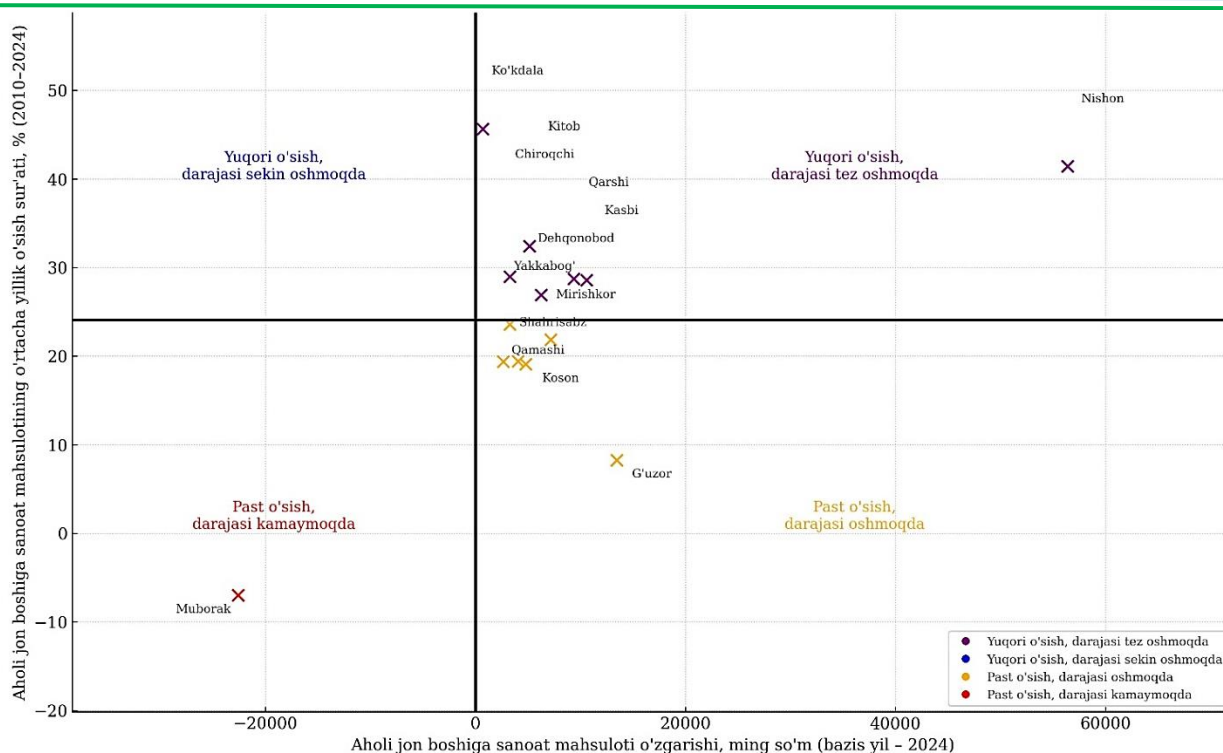
Kvadrantli tahlil natijalariga muvofiq:

Birinchi kvadrantga (yuqori ulush, yuqori o'sish) kiruvchi hududlar sanoat rivojlanishining yetakchi markazlari sifatida ajralib turadi. Ushbu hududlarda ishlab chiqarish hajmi katta bo'lishi bilan birga, o'sish sur'atlari ham yuqori bo'lib, ular mintaqaning iqtisodiy o'sish drayverlari hisoblanadi. Masalan, Qarshi shahri va unga tutash hududlar ushbu toifaga kiradi. Bu hududlarda sanoat infratuzilmasi rivojlangan, investitsion muhit nisbatan qulay va mehnat resurslari yetarli darajada mavjud.



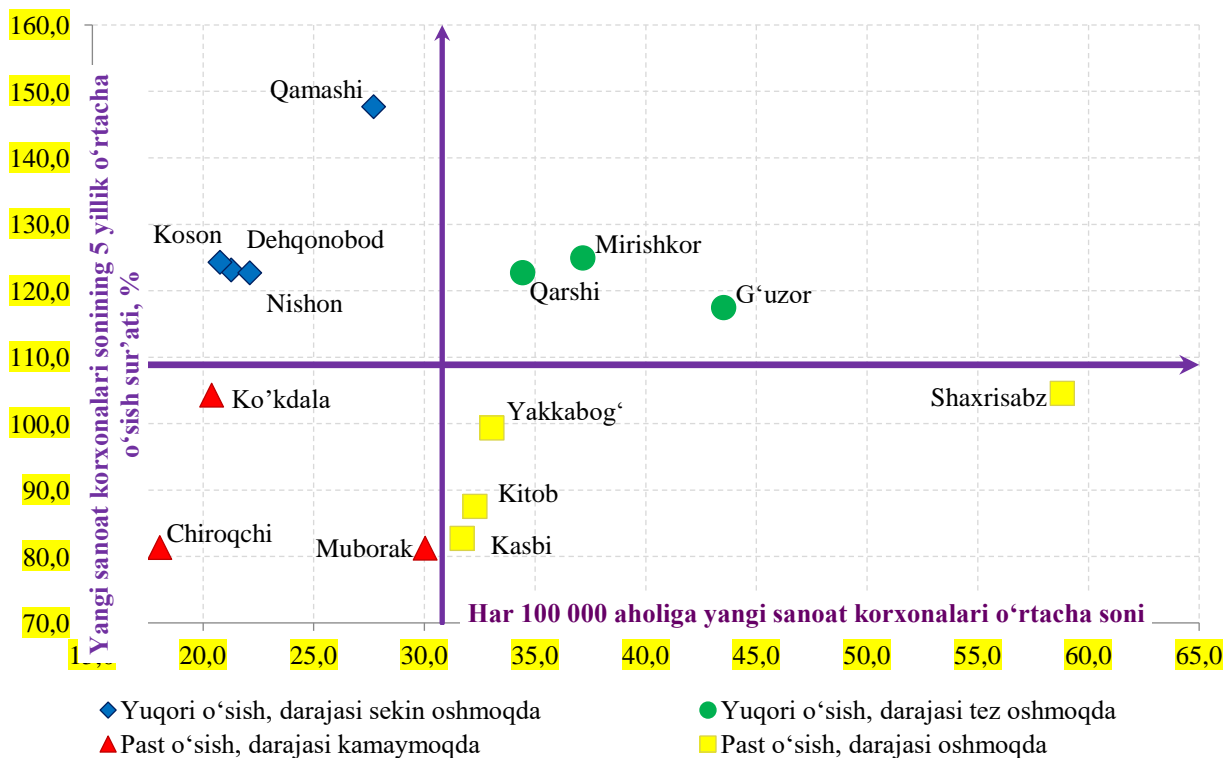
1-rasm. Qashqadaryo viloyati tumanlarining sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishining rivojlanish darajasiga ko'ra guruhlash

Ikkinchi kvadrant (past ulush, yuqori o'sish) hududlari rivojlanish potensialiga ega bo'lgan, lekin hali sanoat ulushi yetarli darajada shakllanmagan hududlar hisoblanadi. Ushbu hududlarda o'sish sur'atlarining yuqoriligi investitsiyalarni jalb qilish va yangi sanoat obyektlarini joylashtirish uchun qulay sharoit mavjudligini ko'rsatadi. Shahrizabz va ayrim rivojlanayotgan tumanlar shu guruhga kiradi.



2-rasm. Qashqadaryo viloyati tumanlarini aholi jon boshiga ishlab chiqarilgan sanoat mahsulotlari hajmi bo'yicha guruhlash

Uchinchi kvadrant (past ulush, past o'sish) hududlari iqtisodiy jihatdan eng zaif rivojlangan hududlar bo'lib, bu yerda sanoat ishlab chiqarish hajmi ham, o'sish sur'atlari ham past darajada. Ushbu hududlarda infratuzilma yetishmovchiligi, investitsiya faolligining pastligi va iqtisodiy muhitning sustligi kuzatiladi. Bu holat davlat tomonidan qo'shimcha qo'llab-quvvatlash choralarini talab etadi.



3-rasm. Qashqadaryo viloyati tumanlarida yangi sanoat korxonalarining o'sishi va darajasi bo'yicha guruhlash

To'rtinchi kvadrant (yuqori ulush, past o'sish) hududlari sanoat ishlab chiqarishida muhim o'rin egallagan bo'lsa-da, rivojlanish sur'atlarining sekinlashuvi bilan tavsiflanadi. Bu esa mavjud ishlab chiqarish quvvatlarining eskirganligi, texnologik yangilanish darajasining pastligi yoki bozor talabining o'zgarishi bilan izohlanadi.

Olingan natijalar asosida quyidagi muhim ilmiy xulosalar chiqarildi:

1-jadval

Qashqadaryo viloyati tumanlarida yangi tashkil etilgan sanoat korxonalarini soni dinamikasiga ko'ra hududiy siyosat tavsiyalari

Kvadrant (mezoni)	Hududlar	Diagnostika (iqtisodiy mazmun)	Tavsiyalar (hududiy siyosat)
I: Yuqori o'sish, $X < 30,8$; $Y \geq 108,9$	Dehqonobod, Koson, Qamashi, Nishon	O'sish sur'ati yuqori, biroq aholi boshiga korxonalar zichligi o'rtachadan past	Sanoat maydonlari va KSZ; infratuzilma; kredit-kafolat; kooperatsiya; yiriklashishga ko'mak.
II: Yuqori o'sish, $X \geq 30,8$; $Y \geq 108,9$	G'uzor, Qarshi, Mirishkor	O'sish ham, intensivlik ham yuqori. Aglomeratsion tortish va biznes faolligi kuchli.	Innovatsion yangilanish; eksportga yo'naltirish; tarmoqlararo kooperatsiya; diversifikatsiya; "o'sish sifati" (samaradorlik)ni oshirish.
III: Past o'sish, $X < 30,8$; $Y < 108,9$	Muborak, Chiroqchi, Ko'kdala	O'sish sust va intensivlik past. Investitsiya va tadbirkorlik faolligi yetarli emas.	Maqsadli dasturlar: infratuzilma paketlari; investitsiya; start-uplar; logistika xarajatlarini kamaytirish.

Manba: muallif tadqiqotlari asosida ishlab chiqilgan

birinchidan, mintaqada sanoat ishlab chiqarishining hududiy joylashuvi notekis bo'lib, bu aglomeratsion rivojlanishda nomutanosiblikni yuzaga keltirmoqda;

ikkinchidan, kvadrantli model hududlarni differensial baholash va ular uchun mos strategiyalar ishlab chiqishda samarali vosita ekanligi isbotlandi;

uchinchidan, iqtisodiy o'sish faqat mavjud sanoat salohiyatiga emas, balki uning dinamik rivojlanish ko'rsatkichlariga ham bog'liq ekanligi aniqlandi.

Tahlil natijalariga asoslanib, har bir kvadrant uchun alohida strategik yondashuv taklif etiladi:

- birinchi kvadrant hududlarida innovatsion rivojlanish va yuqori qo'shilgan qiymatli ishlab chiqarishni kengaytirish;

- ikkinchi kvadrant hududlarida investitsiyalarni jalb qilish va sanoat infratuzilmasini rivojlantirish;

- uchinchi kvadrant hududlarida davlat qo'llab-quvvatlashini kuchaytirish, soliq imtiyozlari va subsidiyalarni joriy etish;

- to'rtinchi kvadrant hududlarida sanoatni modernizatsiya qilish va texnologik yangilash choralari ko'rish.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, kvadrantli modelning asosiy afzalligi uning soddaligi va amaliy qo'llash imkoniyatlarining kengligidir. Ushbu model orqali hududiy rivojlanishni tezkor baholash va strategik qarorlar qabul qilish mumkin.

Tadqiqot jarayonida Qashqadaryo viloyati hududlarining sanoat rivojlanish darajasi kompleks tahlil qilinib, ularning hududiy differensiallashuvi aniqlandi. Olib borilgan iqtisodiy-statistik tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, viloyatda sanoat ishlab chiqarishining hududlar kesimidagi taqsimoti notekis bo'lib, ayrim hududlarda yuqori konsentratsiya kuzatilsa, boshqa hududlarda sanoat salohiyati past darajada shakllangan.

Hududlarni baholashda sanoat ishlab chiqarishining ulushi va o'sish sur'atlari asosiy indikatorlar sifatida tanlandi. Mazkur ikki ko'rsatkich asosida kvadrantli model shakllantirilib, barcha hududlar to'rtta guruhga ajratildi.

Birinchi kvadrantga kiruvchi hududlar yuqori sanoat ulushi va yuqori o'sish sur'atlari bilan tavsiflanadi. Ushbu hududlar mintaqaning iqtisodiy o'sish drayverlari sifatida namoyon bo'lib, ularda ishlab chiqarish hajmi katta, investitsion faollik yuqori va infratuzilma nisbatan rivojlangan. Tahlillar natijasida Qarshi shahri va unga tutash hududlar ushbu guruhga kirishi aniqlangan. Mazkur hududlarda sanoat aglomeratsiyasi shakllanishi uchun qulay sharoit mavjud bo'lib, ular mintaqaviy iqtisodiyotning yetakchi markazlari hisoblanadi.

Ikkinchi kvadrantga kiruvchi hududlar sanoat ulushi past bo'lishiga qaramasdan, o'sish sur'atlarining yuqoriligi bilan ajralib turadi. Bu hududlar rivojlanish potensialiga ega bo'lib, ularda sanoat ishlab chiqarishini kengaytirish uchun zarur sharoitlar shakllanmoqda. Shahrisabz shahri va ayrim rivojlanayotgan tumanlar ushbu guruhga kiradi. Ushbu hududlarda investitsiyalarni jalb qilish, yangi ishlab chiqarish obyektlarini joylashtirish va infratuzilmani rivojlantirish orqali aglomeratsion jarayonlarni jadallashtirish mumkin.

Uchinchi kvadrantga kiruvchi hududlar past sanoat ulushi va past o'sish sur'atlari bilan tavsiflanadi. Bu hududlar iqtisodiy jihatdan eng zaif rivojlangan bo'lib, ularda sanoat ishlab chiqarishining yetarli darajada shakllanmaganligi, infratuzilmaning rivojlanmaganligi va investitsiya faolligining pastligi kuzatiladi. Mazkur hududlar uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralarini kuchaytirish, soliq imtiyozlari joriy etish va ijtimoiy-iqtisodiy infratuzilmani rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

To'rtinchi kvadrant hududlari sanoat ulushi yuqori bo'lishiga qaramasdan, o'sish sur'atlarining pastligi bilan ajralib turadi. Bu hududlarda ishlab chiqarish salohiyati mavjud bo'lsa-da, texnologik eskirish, investitsiya yetishmovchiligi yoki bozor talabining o'zgarishi sababli rivojlanish sur'atlari sekinlashgan. Ushbu hududlarda sanoatni modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish zarur.

Olingan natijalar asosida quyidagi asosiy ilmiy xulosalar shakllantirildi. Birinchidan, mintaqada sanoat ishlab chiqarishining hududiy joylashuvi notekis bo'lib, bu aglomeratsion rivojlanishning nomutanosib shakllanishiga olib kelmoqda. Ikkinchidan, kvadrantli model hududlarni differensial baholash va ular uchun mos strategiyalar ishlab chiqishda samarali vosita ekanligi isbotlandi. Uchinchidan, hududiy iqtisodiy rivojlanish faqat mavjud sanoat salohiyatiga emas, balki uning o'sish dinamikasiga ham bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi.

Tahlil natijalari asosida har bir kvadrant uchun alohida strategik yondashuv ishlab chiqildi. Xususan, birinchi kvadrant hududlarida innovatsion rivojlanish va yuqori qo'shilgan qiymatli ishlab chiqarishni kengaytirish, ikkinchi kvadrant hududlarida investitsiyalarni jalb qilish va sanoat infratuzilmasini rivojlantirish, uchinchi kvadrant hududlarida davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish, to'rtinchi kvadrant hududlarida esa sanoatni modernizatsiya qilish va texnologik yangilash choralarini amalga oshirish zarur.

Umuman olganda, olingan natijalar sanoat aglomeratsiyalarini strategik rejalashtirishda kvadrantli modeldan foydalanish hududiy rivojlanishni samarali boshqarish imkonini berishini ko'rsatdi hamda ushbu yondashuvni amaliyotga joriy etish mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar.

Mazkur tadqiqot doirasida mintaqada sanoat aglomeratsiyalarini strategik rejalashtirishning kvadrantli modeli ishlab chiqildi va Qashqadaryo viloyati misolida amaliy jihatdan asoslab berildi. Olib borilgan tahlillar natijasida hududlarning sanoat rivojlanish darajasi sezilarli darajada differensiallashganligi aniqlandi.

Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy xulosalarni shakllantirish imkonini berdi:

birinchidan, sanoat ishlab chiqarishining hududiy joylashuvi notekis bo'lib, bu mintaqada aglomeratsion rivojlanishning nomutanosib shakllanishiga olib kelmoqda;

ikkinchidan, hududlarni sanoat ulushi va o'sish sur'atlari asosida kvadrantli model yordamida guruhlash ularning iqtisodiy rivojlanish darajasini aniq baholash imkonini beradi; uchinchidan, kvadrantli yondashuv asosida hududlarni differensial rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish mumkinligi ilmiy jihatdan asoslandi;

to'rtinchidan, sanoat aglomeratsiyalarini samarali rivojlantirish hududiy resurslardan oqilona foydalanish, investitsiya oqimlarini to'g'ri yo'naltirish va infratuzilmani rivojlantirish bilan bevosita bog'liq;

beshinchidan, taklif etilgan kvadrantli model mintaqaviy iqtisodiyotni strategik boshqarishda samarali vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Umuman olganda, mazkur tadqiqot natijalari mintaqada sanoat aglomeratsiyalarini strategik rejalashtirish va hududiy iqtisodiy rivojlanishni samarali boshqarishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar / Jumepamyra / Reference:

Abdurahmonov Q.X. (2019) Hududiy iqtisodiyot. –Toshkent: Iqtisodiyot.

Christaller W. (1966) Central Places in Southern Germany. – Prentice Hall.

Fujita M., Krugman P., Venables A. (1999) The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade. – MIT Press.

G'ulomov S.S. (2018) Mintaqaviy iqtisodiyot asoslari. –Toshkent.

Krugman P. (1991) Geography and Trade. – Cambridge: MIT Press.

Lösch A. (1954) The Economics of Location. – Yale University Press.

Porter M. (1990) The Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press.

Thünen J.H. (1826). Der isolierte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalökonomie. Hamburg.

Thünen J.H. (1966). The Isolated State. – Oxford: Pergamon Press.

Todaro M., Smith S. Economic Development. – Pearson, 2015.

Weber A. (1929) Theory of the Location of Industries. – Chicago: University of Chicago Press.